

Маковій В.П., начальник кафедри цивільно-правових дисциплін Одеського державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент

СУТНІСТЬ ДОДАТКОВОГО СТРОКУ ДЛЯ ПРИЙНЯТТЯ СПАДЩИНИ

Окрім загального строку для прийняття спадщини в шість місяців ч. 2 ст. 1270, ст. 1276 та ст. 1272 ЦК України оперують спеціальним строком для здійснення цього права. Виникає необхідність деталізації нормативних приписів ст. 1272 ЦК України, яка закріплює так званий додатковий строк прийняття спадщини у контексті наведеної статті.

З приводу цього строку наявна неоднозначність міркувань дослідників цивільного права та судової практики. Має місце визначення такого строку як поновленого, додаткового або ж продовженого. Так, у рішенні Первомайського міськрайонного суду Харківської області від 17 жовтня 2007 року у мотивувальній частині подібний строк визначено як поновлений, а в резолютивній частині він вже звучить як додатковий. В описовій частині ухвали колегії суддів судової палати у цивільних справах Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 23 січня 2012 року згадується позов про продовження строку для прийняття спадщини.

Згідно з тлумачним словником української мови сутність наведених прикметників така: “поновлений” – той, який з’явився або відбувається знову, “продовжений” – тотожний у сутності строку значенню “поновлений”, “додатковий” – той, який доповнює визначений.

Порівняльне дослідження наведеного нормативного матеріалу вітчизняного законодавства та ст. 1155 ЦК Російської Федерації надає можливість визнати за першим такий строк додатковим, а за другим – поновленим. Поняття поновленого (продовженого) строку для прийняття спадщини в рамках вітчизняного законодавства є атавізмом, що свого часу був регламентований ст. 550 ЦК УРСР 1963 року, де суд саме мав повноваження на продовження цього строку. Однак, слід вказати, що у російському законодавстві така дефініція має місце у зв’язку, з тим, що судова інстанція поряд з поновленням строку також й

визнає спадкоємця таким, що прийняв спадщину. Тобто, в останньому випадку має місце не матеріальна, а процесуальна сутність наведеного строку.

Дійсно, на відміну від положень вітчизняного ЦК, Цивільний процесуальний кодекс України у ст. ст. 72, 73 оперує поняттям поновленого строку, що підтверджує зазначене.

Однозначна позиція Верховного Суду України (п. 24 постанови Пленуму Верховного Суду України від 30.05.2008 року № 7 “Про судову практику у справах про спадкування”) та Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ (Лист Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 16.05.2013 № 24-753/0/4-13 “Про судову практику розгляду цивільних справ про спадкування”), згідно з якою справа за позовом про надання додаткового строку для прийняття спадщини відкривається за умови: 1) відсутності згоди спадкоємців, які прийняли спадщину (ч. 2 ст. 1272 ЦК України), 2) пропуску шестимісячного строку подання заяви про прийняття спадщини при відсутності інших спадкоємців, що прийняли спадщину й могли б дати письмову згоду на подання заяви нотаріусу про прийняття спадщини. Останній варіант є розширеним тлумаченням положень ч. 2 ст. 1272 ЦК України.

Такий підхід до визначення строку для прийняття спадщини, регламентованого ст. 1272 ЦК України, в повному обсязі відповідає сутності поняття “додатковий строк”, під яким розуміється нова темпоральна величина, що підпорядковується іншим правилам. Так, додатковий строк за природою є судовим строком (установлюється судовим рішенням), початок перебігу пов’язується з днем набрання чинності рішенням суду про надання додаткового строку для прийняття спадщини. Такий строк є відносно визначеним, оскільки суд враховує при цьому достатність часових меж для подання відповідної заяви спадкоємцем.

Враховуючи легальне визначення розумного строку у вітчизняному законодавстві (п. 11 ст. 3 Кодексу адміністративного судочинства України) необхідно дійти такого висновку: додатковий строк для прийняття спадщини є різновидом розумного строку у спадковому праві, який має бути найкоротшим й достатнім для здійснення права на спадкування. Тривалість

додаткового строку може залежати від багатьох факторів: стану здоров'я заявника, віку, місця проживання, роду занятості тощо.

У літературі існують думки щодо обмеженості такого строку місяцем або ж взагалі неможливістю його обмеження, які не можна назвати бездоганними. Правильним було б все ж таки обмежити подібний строк загальним строком прийняття спадщини у шість місяців, що відповідає його правовій природі. Подібна позиція відстоюється й Пленумом Верховного Суду України у постанові від 30.05.2008 № 7 (п. 24).

Наведені міркування створюють передумови для подальших досліджень темпоральних величин у спадковому праві й на думку автора стануть в нагоді іншим дописувачам у цій сфері юриспруденції.

Даниленко С.К., викладач кафедри
цивільно-правових дисциплін
дисциплін Одеського державного
університету внутрішніх справ

ПОНЯТТЯ ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВОГО ДОГОВОРУ ЯК ОСНОВНОЇ СКЛАДОВОЇ ДОГОВІРНОГО ПРАВА

Прийняття Цивільного кодексу України, введеного в дію з 01 січня 2004 року, знаменувало новий етап розвитку договірної права в Україні. І, як засвідчують перші кроки його наукового аналізу та осмислення, у ньому відбулося багато надзвичайних новел, порівняно з попереднім законодавством.

Серед загально-договірних положень визначальне місце безумовно належить визначенню поняття договору за ЦК України, яке було відсутнє у ЦК УРСР. Не можна стверджувати, що визначення є абсолютно новим для юридичної науки, адже до прийняття ЦК України в юридичній доктрині сформувалися досить усталені погляди на поняття цивільно-правового договору.

Загалом, договір у цивілістичній науці вживається у кількох правових значеннях: як угода, як правовідношення, як підстава виникнення зобов'язання, як документ про фіксацію укладення угоди, а інколи - як саме зобов'язання.

Поділяючи угоди на односторонні, двосторонні й багатосторонні, юристи стверджували, що двосторонні та